

## ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

11. Ярхо Т. О. Сутність компетентнісного підходу у вищій технічній освіті / Т. О. Ярхо // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди. Додаток 1 до Вип. 36. Том II (62): Тематичний випуск «Вища освіта України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – 2015. – С. 362–370.
12. Ярхо Т. О. Фундаменталізація професійної підготовки в технічному університеті як основа методології компетентнісного підходу у сучасній інженерній освіті / Т. О. Ярхо // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. праць. – 2013. – Вип. 36. – С. 496–500.
13. Torrance E. The nature of creating as manifest in the testing / E. Torrance // The nature of creativity. – 1988. – P. 43–73.

### REFERENCES

1. Alekseeva E. E. Kreativno oryentyrovannaya matematycheskaya podgotovka studenta vuza kak osnova formirovaniya ego klyuchevykh kompetentsy / E. E. Alekseeva // Sovremennye issledovaniya sotsyal'nykh problem. – 2010. – № 3. – S. 8–12.
2. Aleshchanova Y. V. Pedagogicheskoe testirovaniye kak sredstvo povysheniya kachestva kontrolya y otsenky effektivnosti uchebnoho protsessa v VUZe / Y. V. Aleshchanova, N. A. Frolova // Sovremennye problemy nauky y obrazovaniya. – 2007. – № 6. – S. 13–17.
3. Breytynham Э. К. Novye obrazovatel'nye tendentsyy v obespecheniy kachestva ponymayushcheho usvoeniya matematyky / Э. К. Breytynham, Y. V. Kysel'nykov // Chelovek y obrazovaniye. – 2010. – № 2 (23). – S. 78–81.
4. Voytsekhovych V. Э. Hospodstvuyushcheye styly matematycheskoho myshleniyya / V. Э. Voytsekhovych // Styly v matematyke: sotsyokul'turnaya fylosofiya matematyky. – 1999. – S. 495–505.
5. Mykhaylova N. V. Systemnyy styl' nauchnoho myshleniyya v fylosofskoy kontseptsyy obosnovaniya matematyky / N. V. Mykhaylova // Fylosofiya y sotsyal'nyye nauky. – 2013. – № 1. – S. 44–49.
6. Nokhrina N. N. Vozmozhnosti testirovaniya v obrazovatel'noy deyatel'nosti / N. N. Nokhrina // Myr obrazovaniya – obrazovaniye v myre. – 2008. – № 1. – S. 199–204.
7. Sultanova L. B. Rol' yntuysyy y neyavnoho znaniya v formirovaniy stylya matematycheskoho myshleniyya / L. B. Sultanova // Styly v matematyke: sotsyokul'turnaya fylosofiya matematyky. – 1999. – S. 66–76.
8. Chornous Vira. Kreativne myslenniya u tvorchykh poshukakh osobystosti: literaturnyy ohlyad / Vira Chornous // Nova pedahohichna dumka: naukovo-metodychniy zhurnal. – 2014. – № 1. – S. 38–41.
9. Yarkho T. O. Matematychna pidhotovka maybutnikh fakhivtsiv tekhnichnoho profilyu v intehrovanomu protsesi fundamentalizatsiyi profesiyanoi tekhnichnoyi pidhotovky u VNZ / T. O. Yarkho // Humanitarnyy visnyk DVNZ «Pereyaslav-Khmel'nyts'kyy derzhavnyy pedahohichnyy universytet imeni Hryhoriya Skovorody. – Dodatok 1 do Vyp. 36. Tom VIII (68): Tematychnyy vypusk «Vyscha osvita Ukrainy v konteksti intehratsiyi do yevropeys'koho osvith'oho prostoru». – 2016. – S. 345–353.
10. Yarkho T. O. Spadkoeyemnist' riznovydiv matematychnoyi pidhotovky maybutnikh fakhivtsiv tekhnichnoho profilyu v protsesi ziyi fundamentalizatsiyi u VNZ / T. O. Yarkho // Naukovi zapysky. Seriya: problemy metodyky fizyko-matematychnoyi i tekhnolohichnoyi osvity. – 2016. – Vyp. 9. – S. 123–127.
11. Yarkho T. O. Sutnist' kompetentnisnoho pidkhodu u vyshchiy tekhnichnyy osviti / T. O. Yarkho // Humanitarnyy visnyk DVNZ «Pereyaslav-Khmel'nyts'kyy derzhavnyy pedahohichnyy universytet imeni Hryhoriya Skovorody. – Dodatok 1 do Vyp. 36. Tom II (62): Tematychnyy vypusk «Vyscha osvita Ukrainy v konteksti intehratsiyi do yevropeys'koho osvith'oho prostoru». – 2015. – S. 362–370.
12. Yarkho T. O. Fundamentalizatsiya profesiyanoi pidhotovky v tekhnichnomu universyteti yak osnova metodolohiyi kompetentnisnoho pidkhodu u suchasnyy inzhenerniy osviti / T. O. Yarkho // Suchasni informatsiyi tekhnolohiyi ta innovatsiyi metodyky navchanniya u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiya, teoriya, dosvid, problemy: zb. nauk. pr. – 2013. – Vyp. 36. – S. 496–500.
13. Torrance E. The nature of creating as manifest in the testing / E. Torrance // The nature of creativity. – 1988. – P. 43–73.

УДК 378.147:005.3:378.047

Л. В. ХОМЯК

[lilyahomyak@mail.ru](mailto:lilyahomyak@mail.ru)

викладач,

Запорізький національний університет

## ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

### СТАН І ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ЗНАЧУЩИХ ЯКОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*Висвітлюються стан і проблеми формування професійно значущих якостей у процесі підготовки майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД). З цією метою аналізуються та порівнюються моделі професійної підготовки менеджерів зовнішньоекономічного профілю у таких країнах, як Німеччина, Франція, Велика Британія, США з моделлю професійної підготовки менеджерів ЗЕД в Україні. Розглядаються спільні та відмінні риси у побудові навчального процесу, змісту навчальних планів, розподілу кредитів, переліку навчальних дисциплін освітніх ступенів «бакалавр» та «магістр» у західних та вітчизняних ВНЗ. Виявляються особливості професійної підготовки західних фахівців та набір компетенцій, якими вони мають володіти після закінчення навчання. Підсумовуються та узагальнюються проблеми і недоліки, які має система підготовки вітчизняних фахівців з менеджменту ЗЕД. Окреслюються подальші кроки на шляху вдосконалення української менеджмент-освіти з огляду на позитивні характеристики щодо професійної підготовки і стандартної реалізації якості навчання у західних ВНЗ.*

**Ключові слова:** менеджер зовнішньоекономічної діяльності, професійно значущі якості, професійна підготовка, навчальний план, навчальні дисципліни.

А. В. ХОМЯК

[lilyahomyak@mail.ru](mailto:lilyahomyak@mail.ru)

преподаватель,

Запорожский национальный университет

### СОСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНО ЗНАЧИМЫХ КАЧЕСТВ В ПРОЦЕССЕ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ МЕНЕДЖЕРОВ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

*Освещаются состояние и проблемы формирования профессионально значимых качеств в процессе подготовки будущих менеджеров ВЭД. С этой целью анализируются и сравниваются модели профессиональной подготовки менеджеров внешнеэкономического профиля в таких странах, как Германия, Франция, Великобритания, США с моделью профессиональной подготовки менеджеров ВЭД в Украине. Рассматриваются общие и отличительные черты в построении учебного процесса, содержания учебных планов, распределения кредитов, перечня учебных дисциплин таких образовательных степеней как «бакалавр» и «магистр» в западных и отечественных вузах. Выявляются особенности профессиональной подготовки западных специалистов и набор компетенций, которыми они должны владеть по окончании обучения. Подытоживаются и обобщаются проблемы и недостатки, которые имеет система подготовки отечественных специалистов по менеджменту ВЭД. Намечены дальнейшие шаги на пути усовершенствования украинского менеджмент-образования с учетом позитивных характеристик профессиональной подготовки и стандартной реализации качества обучения в западных вузах.*

**Ключевые слова:** менеджер внешнеэкономической деятельности, профессионально значимые качества, профессиональная подготовка, учебный план, учебные дисциплины.

L. KHOMYAK

[lilyahomyak@mail.ru](mailto:lilyahomyak@mail.ru)

University Teacher,

Zaporizhzhia National University

### CONDITIONS AND PROBLEMS OF FORMATION OF PROFESSIONALLY SIGNIFICANT QUALITIES IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE MANAGERS OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY

*Conditions and problems of the formation of professionally significant qualities in the process of professional training of future managers of foreign economic activity are determined in the following article. For this purpose certain patterns in the formation of professionally significant qualities in the*

## ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

*process of professional training of future managers of foreign economic activity in such countries as Germany, France, Great Britain, the USA in comparison to the Ukrainian pattern have been analysed and observed. In the course of research work common and different traits in studying system, curriculum, credit division, subject teaching in Ukrainian and foreign system of education have been defined. Peculiarities of professional training of foreign specialists and the set of competences of future managers have been specified. In conclusion, faults and problems of the Ukrainian system, steps to their solutions and changes through the positive characteristics of professional training and quality of education in foreign universities have been determined.*

**Keywords:** *manager of foreign economic activity, professionally significant qualities, professional training, curriculum, educational disciplines.*

Фахівець у сфері зовнішньоекономічної діяльності – професія, актуальна для сучасного етапу розвитку економіки України. Держава, беручи участь у світових процесах інтеграції та глобалізації, вимагає від системи вищої освіти підготовки високопрофесійних менеджерів ЗЕД, здатних гнучко реагувати на вимоги часу. При цьому особливого значення набуває формування у студентів – менеджерів ЗЕД професійних якостей, необхідних для повноцінної реалізації у майбутній професійній діяльності.

Проблема формування професійно значущих якостей фахівця широко досліджується у сучасній психолого-педагогічній літературі. Професійно значущі якості економіста розглядали Н. Бабкова-Пилипенко, Р. Гейзерська, О. Жиронкіна; військовослужбовця – О. Виноград, В. Голікова; викладача – Р. Дорогих, О. Зуброва; психолога – А. Борисюк, К. Пилипенко; перекладача – Т. Кокнова. Також не залишилися поза увагою професійно значущі якості майбутніх менеджерів, проблемою формування яких займалися І. Горностаєва, Н. Замкова, Н. Іванова, О. Літке, А. Петрова, Г. Петрук, О. Самохвал, О. Трофімова та інші дослідники.

Науковці пропонують різні підходи до вирішення проблеми формування професійно значущих якостей. Так, наприклад, О. Літке вважає, що побудова педагогічного процесу на основі квазіпрофесійної та навчально-професійної діяльності, які включають імітаційні і соціальні типи завдань з професійним та моральним змістом, дозволяє сформувати професійно значущі якості менеджера та удосконалити їх фундаментальну підготовку. Н. Замкова та О. Трофімова наголошують на тому, що у формуванні професійно значущих якостей менеджера важливу роль відіграє процес вивчення іноземної мови. Н. Іванова пропонує використовувати систему проблемних навчальних ситуацій, типових для професійної діяльності менеджерів та активні методи навчання, що допомагають студентам наблизитись до вирішення професійних завдань в умовах реальної дійсності.

Незважаючи на різноманіття думок та поглядів, відзначимо, що завдання підготовки кваліфікованих менеджерів, які володіють певним набором професійно значущих якостей, що дозволили б їм успішно увійти до професії, працювати та будувати кар'єру, поки ще далека від свого практичного вирішення. Ефективність системи підготовки менеджерів значною мірою залежить від аналізу та врахування світового досвіду підготовки таких спеціалістів у закордонних ВНЗ.

**Метою статті** є виявлення проблем та недоліків, які має система підготовки вітчизняних фахівців з менеджменту ЗЕД, на основі аналізу західних моделей професійної підготовки менеджерів зовнішньоекономічного профілю та окреслення подальших кроків на шляху вдосконалення української менеджмент-освіти.

Вивчення навчальних програм бакалаврів та магістрів з менеджменту, зокрема їх цілей, завдань та переліку дисциплін, дозволило дійти висновку, що близькою за змістом до спеціальності «Менеджмент ЗЕД» в українських ВНЗ є спеціальність «International Business Management». Саме професійну підготовку з цієї спеціальності ми і будемо надалі аналізувати та порівнювати з підготовкою фахівців з «Менеджменту ЗЕД» у нашому дослідженні.

Для досягнення мети та завдань освітньої програми навчання бакалаврів спеціальності «Управління міжнародним бізнесом» побудовано на принципах цілісного науково-економічного підходу, міцного зв'язку теорії та практики, міжнародної орієнтації навчання, розвитку лідерських якостей, соціальної компетентності та досягнення високого рівня результативності навчання й науково-дослідної роботи [8; с. 4].

Проаналізувавши навчальні плани та програми підготовки менеджерів у закордонних ВНЗ, ми виявили, що навчання бакалаврів із зазначеної спеціальності триває від 6 до 8 семестрів (180–240 кредитів ECTS або 120–130 кредитів USCS). Кількість кредитів включає затрати часу на всі види і

## ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

форми навчальної роботи: лекції, практичні заняття, семінари та консультації, самостійну роботу з навчальним матеріалом, стажування, тренінги, екскурсії, контрольні заходи. Перелік навчальних дисциплін охоплює модулі обов'язкові та вибіркові.

На першому етапі навчання (2–4 семестри) студентам надається первинна професійна підготовка, під час якої вони вивчають фундаментальні дисципліни (до 55 кредитів ECTS). Взаємодія цих дисциплін сприяє формуванню й розвитку професійних навичок та якостей і знайомить із суспільно-історичним та правовим середовищем, в якому знаходяться економічні структури та відбуваються економічні процеси. У цей період викладаються інструментальні дисципліни (10–20 кредитів ECTS), завдяки яким студенти отримують методичні та інструментальні знання необхідні для вивчення фундаментальних дисциплін та дисциплін професійної підготовки. Значна увага приділяється дисциплінам блоку «Ключові кваліфікації» (до 30 кредитів ECTS), в рамках яких вивчаються іноземні мови та формуються управлінські навички. Таким чином, наприкінці першого етапу навчання студенти отримують інструментальні теоретичні та професійні знання з основ, принципів та методів своєї спеціальності, розширюють у межах ключових кваліфікацій свої комунікативні, соціальні та когнітивні навички.

Під час другого періоду навчання (3–4 семестри) здійснюється науково-практична економічна підготовка студентів. Практична орієнтація реалізується через такі форми навчання, як кейсові методики, ділові та рольові ігри, розробка проєктів, де імітуються професійні ситуації. Велика увага приділяється дисциплінам професійної підготовки (до 35 кредитів ECTS), дисциплінам спеціалізації (до 40 кредитів ECTS) та практиці (до 30 кредитів ECTS). Цей етап навчання передбачає формування у студентів навичок вирішення економічних проблем, що виникають під час професійної діяльності, вміння приймати практичні та інноваційні рішення, самостійно і відповідально діяти, збирати актуальну інформацію та приймати на її основі науково обґрунтовані рішення.

Навчальні програми з підготовки менеджерів у американських ВНЗ мають деякі відмінності порівняно з європейською системою підготовки. Американська модель професійної підготовки менеджерів відрізняється тим, що до навчального плану включено блок загальноосвітніх дисциплін (General Education, 45–60 кредитів USCS), що складається з фундаментальних дисциплін, курсів міждисциплінарного дослідження та дослідно-лабораторних практикумів.

На першому етапі навчання студенти вивчають вступні дисципліни професійної підготовки (до 36 кредитів USCS). З метою індивідуалізації навчання їм пропонуються обов'язкові дисципліни та дисципліни за вибором, з яких майбутній менеджер складає свій індивідуальний навчальний план. Ще до того, як обрати свою майбутню спеціалізацію та пов'язані з нею основні дисципліни відповідного навчального плану, студенти відвідують факультативні дисципліни. Це можуть бути вступні дисципліни у галузі інформаційних систем або бухгалтерського обліку, загальноосвітні та професійні. Наприкінці першого етапу навчання студенти повинні визначитися зі своєю майбутньою спеціалізацією, після чого за допомогою викладача-консультанта скласти спеціалізовану навчальну програму.

Наступні два роки студенти поглиблено вивчають дисципліни професійної підготовки та дисципліни спеціалізації (major, від 15 кредитів USCS). Спеціалізація можлива у наступних сферах: міжнародний менеджмент, глобальне управління ланцюгами поставок та логістика, міжнародне управління маркетингом, міжнародна кадрова політика тощо.

Окрім основної спеціалізації, з якої студенти отримують ступінь бакалавра, вони можуть обрати за бажанням додаткову спеціалізацію (minor), про що буде засвідчено у дипломі. На додаткову спеціалізацію виділяється від 18 кредитів USCS. Додаткова спеціалізація складається з 4–5 обов'язкових дисциплін та 1–2 факультативних. Додатковою спеціалізацією може бути бухгалтерський облік, фінанси, маркетинг, глобальне управління ланцюгами поставок тощо.

Спільним як для європейських, так і для американських ВНЗ є обов'язкове навчання за кордоном (1–2 семестри), метою якого є навчити студентів орієнтуватися в міжнародному та міжкультурному середовищі, а також перевірити свою здатність до інтеграції та знання з іноземної мови. Навчання у зарубіжних ВНЗ сприяє розвитку фахової, соціальної та міжкультурної компетентностей, підвищує конкурентоспроможність майбутніх фахівців зовнішньоекономічного профілю на ринку праці завдяки досвіду, який студенти отримують за кордоном, вільному володінню іноземною мовою, знанням особливостей економіки та культури країни або регіону майбутньої спеціалізації.

## ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

Важливим складником професійної підготовки майбутніх менеджерів є практика, що наближає студентів до майбутньої професійної діяльності, допомагає отримати перший професійний досвід. Тривалість практики в середньому 12-18 тижнів (до 30 кредитів ECTS або 3 кредити USCS). Термін та тривалість проходження практики визначається навчальним планом ВНЗ. Мета практики – сприяти практичному застосуванню знань, що були отримані під час першого періоду навчання, та спрямувати їх на спеціалізацію другого періоду навчання [6, с. 2].

Підсумовує навчання бакалаврська робота та головний іспит або дипломний проект (10-15 кредитів ECTS та відповідно 3 кредити USCS). Після закінчення навчання студенти отримують ступінь бакалавра гуманітарних наук (Bachelor of Art), бакалавра природничих наук (Bachelor of Science) або бакалавра бізнес-адміністрування (Bachelor of Business Administration).

Таким чином, здобувши ступінь бакалавра, студенти отримують широкі професійні знання з наукових основ, принципів та методів менеджменту, розширюють у межах ключових кваліфікацій свої когнітивні, соціальні та міжкультурні навички – такі, як здатність розпізнавати та класифікувати проблеми й визначати їх важливість, здатність аналітично мислити, комунікабельність, зокрема здатність вести дискусію, запобігати конфліктам, працювати в команді, лідерські якості, розуміння міжкультурних зв'язків тощо.

Метою і завданнями освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів з менеджменту в українських ВНЗ є підготовка майбутніх фахівців до ролі лідерів у бізнесі та суспільстві; розвиток їх інтелектуальних можливостей, здатності аналізувати минулий і сучасний досвід в економіці та управлінні з метою передбачення майбутнього; набуття компетентності в аналізі господарської діяльності, прийнятті оптимальних рішень та ґрунтовній оцінці діяльності державних і приватних організацій, розуміння значення зростаючих соціальних аспектів економіки, зовнішньоекономічного оточення та їх зв'язок з функціями керівника; набуття практичного досвіду зі спеціальності [3].

Для реалізації зазначених вище мети та завдань навчання у вітчизняних ВНЗ побудоване на принципах науковості, системності, гуманізму, послідовності, активності, індивідуалізації, контекстності, елективності, доступності, зв'язку теорії з практикою та рефлексії [4, с. 45].

Згідно з Галузевим стандартом вищої освіти загальний обсяг навчального часу, визначеного на підготовку бакалаврів з напрямку підготовки 6.030601 «Менеджмент», становить 240 кредитів ECTS та триває 8 семестрів [1]. У вищезазвану кількість кредитів включено витрати часу на всі види і форми навчальної роботи: лекції, лабораторні, практичні, семінари, консультації, самостійна робота з навчальним матеріалом, контрольні заходи. Усі кредитні модулі розподіляються за циклами підготовки (соціально-гуманітарної, фундаментальної, природничо-наукової та загальноекономічної підготовки, професійної та практичної підготовки) та за статусом (нормативні, за вибором ВНЗ, за вільним вибором студентів).

Навчання розподілено так: нормативна частина теоретичної підготовки (113 кредитів ECTS), практична підготовка (9 кредитів ECTS), державна атестація (державний екзамен – 1,5 кредиту ECTS чи дипломний проект (робота) – 15 кредитів ECTS; державний екзамен і дипломний проект (робота) – 16,5 кредиту ECTS). Варіативна частина становить відповідно 116,5 – 103 – 101,5 кредиту ECTS (залежить від виду державної атестації, час на яку виділяється з бюджету навчального часу варіативної частини ОПП) [1].

Нормативна та варіативна частини ОПП включають наступні цикли: дисципліни соціально-гуманітарної підготовки (25 кредитів ECTS – нормативна частина та 11 кредитів ECTS – варіативна частина); дисципліни фундаментальної, природничо-наукової та загальноекономічної підготовки (відповідно 19,5 кредиту ECTS та 16,5 кредиту ECTS); дисципліни професійної та практичної підготовки (відповідно 79,5 кредиту ECTS та 88,5 кредиту ECTS) [1].

Перший етап навчання у вітчизняних ВНЗ присвячено вивченню дисциплін циклів соціально-гуманітарної, фундаментальної, природничо-наукової та загальноекономічної підготовки. Також на цьому етапі вводяться дисципліни циклу професійної та практичної підготовки. Поєднання цих дисциплін сприяє формуванню та розвитку професійних навичок та якостей, надає у розпорядження студентів необхідні методичні та інструментальні знання, продовжує формування міжособистісних, когнітивних та соціальних навичок.

Другий етап навчання відведено дисциплінам економічного та управлінського спрямування (цикл професійної та практичної підготовки), опанування якими дає можливість майбутнім фахівцям з менеджменту оволодіти сучасними знаннями та сформувати навички обґрунтування та прийняття управлінських рішень в умовах, наближених до реальних виробничих та управлінських ситуацій.

## ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

Важливим складником цього етапу є дисципліни спеціальності (близько 25 кредитів ECTS) та спеціалізації, що можливо у таких галузях бізнесу як міжнародний інвестиційний менеджмент, менеджмент міжнародного бізнесу, менеджмент міжнародних авіаційних перевезень тощо.

Невід'ємною частиною навчання майбутніх менеджерів ЗЕД є практика, яка поділяється на навчальну (1 тиждень, 1,5 кредиту ECTS) та виробничу (5 тижнів, 7,5 кредиту ECTS) [1]. Метою практики є ознайомлення студентів з особливостями майбутньої професії, її змістом та завданнями управлінської діяльності, роллю керівників різних рівнів в управлінні сучасними підприємствами; формування у студентів професійних навичок і вмінь самостійно приймати рішення у процесі професійної діяльності у реальних ринкових умовах; поглиблення та закріплення теоретичних знань, опанування студентами сучасними прийомами та методами у галузі їх майбутньої професії; виховання у студентів потреби постійно поповнювати свої знання та творчо їх застосовувати у практичній діяльності.

Практична підготовка сприяє адаптації студентів до реальних умов майбутньої професії дає можливість застосувати набуті знання, навички та вміння для прийняття управлінських рішень у найбільш складних економічних ситуаціях, розкриває всі групи професійно значущих якостей майбутнього фахівця з менеджменту ЗЕД та дозволяє об'єктивно оцінити професійну відповідність.

Підсумовує навчання для здобуття ступеня бакалавра державна атестація. Після успішного її проходження випускникам надається диплом про вищу професійну освіту з присвоєнням ступеня «бакалавр з менеджменту», «менеджер-адміністратор». Фахівці з освітнім ступенем бакалавра є потенційними менеджерами-практиками, що здатні працювати на низовому рівні управління (lower management) у лінійних та функціональних підрозділах організацій різних форм власності та організаційно-правових форм. Основними напрямками професійної діяльності бакалаврів з менеджменту є інформаційно-аналітична, організаційно-управлінська та адміністративно-господарська.

Наступною ланкою ступеневої освіти у вітчизняних та зарубіжних ВНЗ є отримання ступеня «магістр». Передумовою для вступу до магістратури у європейських ВНЗ є: диплом бакалавра, вступний іспит (тест GMAT) або конкурсний відбір та сертифікат TOEFL (TOEIC), що підтверджує відповідний рівень знань з англійської мови. Американські ВНЗ вимагають наступні документи: диплом про вищу освіту, додаток до диплому, дві рекомендації від університету, для програм MBA професійні рекомендації, резюме, результати тесту TOEFL.

Тривалість навчання у магістратурі складає 2–4 семестри (60–120 кредитів ECTS або 30–60 кредитів USCS). Перелік навчальних дисциплін охоплює модулі обов'язкові та вибіркові. Метою та завданнями навчання у магістратурі є підготовка фахівців до керівних посад (middle management) у міжнародних та національних компаніях, що займаються зовнішньоекономічною діяльністю, а також для наукової діяльності у сфері менеджменту.

Моделі магістерських програм, що пропонуються західними ВНЗ, дуже різноманітні та загалом складаються з таких компонентів: базові або основні дисципліни (до 30 кредитів ECTS або 9–18 кредитів USCS), дисципліни спеціалізації (27–50 кредитів ECTS або 15 кредитів USCS), написання підсумкової роботи чи підготовка проекту та складання кваліфікаційного іспиту (15–30 кредитів ECTS або 3–6 кредитів USCS).

Програма магістратури зорієнтована на вирішення оперативних і тактичних питань, поглиблення основних фахових й методичних знань, підготовку фахівців до вирішення стратегічних питань, важливих для управління міжнародним підприємством.

Під час навчання у магістратурі студенти поглиблюють і розширюють теоретичні знання та практичні навички з майбутньої спеціальності, які вони отримали під час навчання на бакалавраті. З цією метою вони вивчають базові дисципліни, які становлять основу магістерської програми та дисципліни спеціалізації. Спеціалізація можлива у таких галузях бізнесу, як міжнародний менеджмент, міжнародний туристичний менеджмент, міжнародний маркетинг та комунікації тощо. У межах своєї спеціалізації майбутні менеджери обирають факультативні дисципліни для розширення та поглиблення знань з обраної сфери бізнесу.

Студенти також приймають участь у семінарах, бізнес-іграх, аналізують конкретні приклади з практики, поглиблюють економічні знання, набувають компетенції у сфері лідерства, комунікації та соціальної відповідальності, розробляють проекти для компаній, в яких вони застосовують всі набуті під час навчання знання та навички. Розроблені проекти є частиною їх майбутньої магістерської роботи.

## ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

Підсумовує навчання магістерська дисертація (до 30 кредитів ECTS або 3–6 кредитів USCS). Після захисту цієї роботи студенти отримують ступінь магістра ділового адміністрування (Master of Business Administration), магістра гуманітарних наук (Master of Art) або магістра природничих наук (Master of Science).

Таким чином, у процесі фахової підготовки у майбутніх менеджерів формуються такі вміння та навички: аналізувати підприємство, виходячи із стратегічної перспективи; ідентифікувати, визначати й аналізувати економічні фактори виробничого оточення та виявляти чинники, що допоможуть адаптуватися до змін та прийняти правильне рішення; приймати активну позицію щодо цілей підприємства; гнучко та креативно визначати, аналізувати та планувати нові цілі підприємства; управляти командою та організувати виробничі ресурси для реалізації успішних проектів; ефективно спілкуватися у контексті технологічних, соціальних та етичних змін; розробляти і впроваджувати комунікативні плани всередині підприємства та вести плідні перемовини у мультикультурному оточенні [5].

Проведений аналіз дозволив нам дійти висновку, що підготовка майбутніх менеджерів зовнішньоекономічного профілю у закордонних ВНЗ має такі спільні особливості: дуальність навчання (процес підготовки менеджерів пов'язаний із практичною діяльністю, ВНЗ тісно співпрацюють з підприємствами та організаціями); гнучкість та індивідуалізація навчання (студент отримує максимальну свободу в організації свого навчального процесу, всі навчальні плани мають допоміжний та рекомендаційний характер); можливість отримання «подвійного» диплому, в разі навчання протягом 1–2 семестрів за кордоном в університетах-партнерах; висока технологічність організації навчального процесу (використання активних методів навчання, підготовка проектів, семінари на підприємствах тощо).

Кожна з представлених вище моделей підготовки майбутніх менеджерів має свої проблеми. Індивідуалізація навчання ускладнює організацію навчального процесу, існує ймовірність того що студенти будуть обирати легші для вивчення навчальні курси або невимогливі викладачів. Щодо вузької спеціалізації, то тут також постає проблема. Фахівець, який отримав вузьку спеціалізацію, може зіштовхнутися із труднощами в пошуку роботи.

Розглянемо підготовку магістрів за спеціальністю 8.03060104 «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» в Україні. Умовами вступу до магістратури є базова вища освіта, результати вступних іспитів з фаху та іноземної мови на конкурсній основі.

Мета та завдання магістерської програми – формування у студентів компетентності щодо сучасних організаційних форм, методів і технологій управління експортоорієнтованим розвитком підприємства, адекватних сучасним світогосподарським тенденціям і процесам глобалізації та набуття студентами компетентності у галузі методів і технологій сучасних стратегій розвитку експортної діяльності підприємства з урахуванням середовища та інституційно-регулятивних особливостей його функціонування та розвитку [7].

Навчання в магістратурі триває 3 семестри та становить 90 кредитів ECTS. Кредитні модулі розподіляються за циклами підготовки (професійно-орієнтована гуманітарна та соціально-економічна підготовка, професійна та практична підготовка) і за статусом (нормативні, за вибором ВНЗ, за вільним вибором студентів), які розподіляються таким чином: нормативна частина теоретичної підготовки складає 28,5 кредиту ECTS; практична підготовка складає 12 кредиту ECTS; державна атестація або дипломний проект (робота) складають від 15 до 19,5 кредиту ECTS; варіативна частина становить 41,5 кредити ECTS [2].

Згідно з ОПП підготовка магістрів представлена переліком навчальних дисциплін нормативної та варіативної частин, які складаються з: дисциплін професійно-орієнтованої гуманітарної та соціально-економічної підготовки (7,5 кредиту ECTS нормативна частина та 18,75 кредиту ECTS варіативна частина); дисциплін професійної та практичної підготовки (нормативна частина: 21 кредит ECTS навчальні дисципліни, 12 кредитів ECTS практика, 15–19,5 державна атестація та 11,25 кредиту ECTS варіативна частина) [2].

Під час навчання магістранти набувають знання, навички та компетенції з використання сучасних методів діагностики та експертизи ЗЕД підприємства з урахуванням його організаційно-правової форми; методів розробки стратегії ЗЕД з урахуванням ризику; вміння аналізу, планування і оптимізації основних економічних показників ЗЕД підприємства за допомогою сучасних методик і відповідного інструментарію; вміння обґрунтування та вибору організаційних форм ведення міжнародного бізнесу залежно від ситуації та чинників розвитку глобального ринку; вміння

## ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

оформлення супровідної документації міжнародних перевезень, поставок та морського фрахту; вміння розробки та управління міжнародними проектами, логістичного забезпечення міжнародного бізнесу та митного оформлення товарів. Можливою є спеціалізація у таких галузях, як управління міжнародним бізнесом, фінансовий менеджмент, міжнародний бізнес, менеджмент міжнародного туристичного бізнесу, менеджмент міжнародної торгівлі, управління митною діяльністю тощо.

Після проходження державної атестації або захисту дипломного проекту випускникам надається диплом про вищу професійну освіту з присвоєнням ступеня «Магістр з менеджменту зовнішньоекономічної діяльності», «Менеджер (управитель) із зовнішньоекономічної діяльності». Фахівці, що отримали освітній ступінь магістра, можуть обіймати посади на середньому рівні управління (middle management) і управляти структурними підрозділами, операційними системами та процесами в організаціях у сфері ЗЕД, у тому числі закладах освіти, науково-дослідних установах. Основні напрями професійної діяльності магістрів з менеджменту ЗЕД – це організаційно-управлінська, адміністративно-господарська, інформаційно-аналітична, освітня, науково-дослідницька та консультативна.

Порівняльний аналіз професійної підготовки майбутніх менеджерів ЗЕД в Україні та фахівців з управління міжнародним бізнесом у зарубіжних ВНЗ дозволив нам виокремити та узагальнити проблеми та недоліки, що має система підготовки вітчизняних фахівців, серед яких можна назвати такі:

- проблема професійної спеціалізації та недостатній рівень адаптації до швидкозмінних вимог світового ринку праці: вітчизняні ВНЗ пропонують менший перелік спеціальностей зовнішньоекономічного профілю, а від того студенти українських ВНЗ не мають такої мобільності щодо зміни напрямів підготовки або спеціальностей, як студенти зарубіжних ВНЗ;

- обмежений та недостатній час, що відводиться на практичну підготовку майбутніх менеджерів ЗЕД: наприклад, у європейських ВНЗ для здобувачів ступеня «бакалавр» та «магістр» у навчальному плані на практичну підготовку може відводитися до 30 кредитів ECTS, тоді як в українських ВНЗ на практичну підготовку бакалаврів відводиться 9 кредитів ECTS, а для магістрів – 12 кредитів ECTS;

- недостатня гнучкість та індивідуалізація навчання: українські студенти мають обмежені можливості щодо самостійного регулювання навчального навантаження, недостатньо використовуються активні, групові, позааудиторні форми і методи навчання – такі, як: моделювання, ділові ігри, тренінги, розробка проектів, семінари на підприємстві, екскурсії, комп'ютерні конференції, «case-study» (вивчення конкретної ситуації) тощо;

- відсутність обов'язкового навчання за кордоном та можливості отримання «подвійного» диплома в більшості українських ВНЗ.

Але, попри проблеми та недоліки вітчизняної менеджмент-освіти, варто відзначити такий позитивний момент, як введення кредитно-модульної системи організації навчального процесу, що є одним з ключових напрямків входження вищої освіти України до загальноєвропейського освітнього простору. Така організація навчання майбутніх менеджерів підвищує можливості студентської мобільності, забезпечує навчання за індивідуальною варіативною частиною освітньо-професійної програми, підвищує якість підготовки фахівців з менеджменту та їх конкурентоспроможність, забезпечує доступ до ринків праці, полегшує академічне визнання дипломів і кваліфікацій, робить прозорими та сумісними освітні програми і навчальні плани.

Подальшими кроками на шляху удосконалення вітчизняної менеджмент-освіти, з огляду на позитивні характеристики щодо професійної підготовки і стандартної реалізації якості навчання у західних ВНЗ, є впровадження гнучкого навчального плану, збільшення практичної спрямованості навчання та використання активних, групових, позааудиторних форм і методів навчання. На нашу думку, впровадження вищезазначених складників навчання в практику вітчизняних ВНЗ позитивно вплине на навчально-виховний процес та удосконалив його, оскільки такі складники відображають принцип врахування індивідуально-особистісних особливостей студентів.

### ЛІТЕРАТУРА

1. ГСВУ МОНУ. Галузевий стандарт вищої освіти України. Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра напряму підготовки 030601 «Менеджмент». – К., 2009. – 20 с.
2. ГСВУ МОНУ. Галузевий стандарт вищої освіти України. Освітньо-професійна програма магістра напряму підготовки 0306 «Менеджмент» за спеціальністю 8.03060104 «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності». – К., 2011. – 156 с.



## ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

3. Міжнародний науково-технічний університет ім. академіка Ю. Бугая. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.istu.edu.ua>.
4. Отрощенко Л. С. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців зовнішньоекономічного профілю у вищій освіті Німеччини: монографія / Л. С. Отрощенко. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 207 с.
5. Beer U. Studienordnung für den internationalen weiterbildenden Master of Business Administration (MBA in International Management) / U. Beer. – Kiel: Fachhochschule Kiel, 2007. – 4 P.
6. Mitteilungsblatt der Hochschule für Wirtschaft und Recht (HWR) Berlin Nr. 39/2009 vom 18. Dezember 2009. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.hwr-berlin.de>.
7. Speciality Management of External Activity. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.hneu.edu.ua>.
8. Vilks A. Studienordnung für den Diplomstudiengang Betriebswirtschaftslehre an der Handelshochschule Leipzig / A. Vilks. – Leipzig: Handelshochschule Leipzig, 2000. – 12 P.

### REFERENCES

1. HSVU MONU. Haluzevyy standart vyshchoyi osvity Ukrayiny. Osvitn'o-profesiyna prohrama pidhotovky bakalavra napryamu pidhotovky 030601 «Menedzhment» [Industry Specific Standard of Higher Education of Ukraine. Educational and Professional Training Program with a Bachelor direction 6.030601 «Management»]. – Vyd. ofits. – Kyiv, 2009. – 20 p.
2. HSVU MONU. Haluzevyy standart vyshchoyi osvity Ukrayiny. Osvitn'o-profesiyna prohrama mahistra napryamu pidhotovky 0306 «Menedzhment» za spetsial'nisty 8.03060104 «Menedzhment zovnishn'oekonomichnoyi diyal'nosti» [Industry Specific Standard of Higher Education of Ukraine. Educational and Professional Training Program for Masters of 0306 «Management and Administration» Subject Area with a degree in 8.03060104 «International business management»]. – Vyd. ofits. – Kyiv, 2011. – 156 p.
3. Mizhnarodnyy naukovo-tekhnichnyy universytet im. akademika Yu. Buhaya [International scientific and technical university named after J. Bugay]. – Available at: <http://www.istu.edu.ua>.
4. Otroshchenko L. S. Formuvannya profesiynoyi kompetentnosti maybutnikh fakhivtsiv zovnishn'oekonomichnoho profilyu u vyshchii osviti Nimechchyny [The formation of professional competence of future specialists of foreign economic area in higher education of Germany]: monohrafiya. Otroshchenko. – Sumy: DVNZ «UABS NBU», 2009. – 207 p.
5. Beer U. Studienordnung für den internationalen weiterbildenden Master of Business Administration (MBA in International Management) / U. Beer. – Kiel: Fachhochschule Kiel, 2007. – 4 p.
6. Mitteilungsblatt der Hochschule für Wirtschaft und Recht (HWR) Berlin Nr. 39/2009 vom 18. Dezember 2009 [Elektronnyy resurs]. – Available at: <http://www.hwr-berlin.de>.
7. Speciality Management of External Activity [Elektronnyy resurs]. – Available at: <http://www.hneu.edu.ua>.
8. Vilks A. Studienordnung für den Diplomstudiengang Betriebswirtschaftslehre an der Handelshochschule Leipzig / A. Vilks. – Leipzig: Handelshochschule Leipzig, 2000. – 12 p.

УДК 378.011.3-051:796.011.1]:615.8

А. В. ПРИМА

ifvs1992@ukr.net  
викладач,

Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова

### СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФІТНЕС-ТРЕНЕРІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*Охарактеризовано сучасний погляд на формування готовності майбутніх фітнес-тренерів до професійної діяльності у фітнес-індустрії. Аналіз психолого-педагогічної літератури та літератури з фітнесу засвідчує особливу увагу науковців до підвищення ефективності підготовки фахівців нової генерації в умовах сучасної парадигми вищої освіти. Акцентовано увагу на тому, що з позицій сьогодення важливого значення набуває розроблення нових підходів до змісту й організації навчально-виховного процесу, які стимулюють активність студентів до оволодіння професійно орієнтованими знаннями, уміннями та навичками. Показано, що існує потреба в теоретичному обґрунтуванні структури готовності майбутніх фітнес-тренерів до професійної діяльності у фітнес-індустрії.*